

Ai que perdrem el nostre senyal d'identitat més important!

per Eugeni S. Reig

Jo vaig nàixer a Alcoi l'any 1942. En aquella època, en la meua ciutat natal no se sentia cap altra llengua que no fos el valencià, malgrat que feia pocs anys que s'havia acabat la nostra guerra civil. El valencià era la llengua dels joves i dels vells, dels pobres i dels rics, de la burgesia i de la classe obrera, dels autòctons i dels immigrants. Aquests, majoritàriament andalusos, s'integraven molt ràpidament a la llengua i a la forma de vida del poble que els acollia. Però els cinquanta-vuit anys que han transcorregut d'ençà que jo vaig néixer fins avui, no han passat debades. A hores d'ara, a Alcoi, hi ha molts joves que parlen castellà. I els que parlen valencià, quin valencià parlen? Aquesta pregunta la podríem fer extensiva als joves d'arreu de tot el País Valencià. I la meua resposta, derivada només de l'observació personal, és que parlen un valencià cada vegada més pobre i castellanitzat.

L'empobriment lingüístic del jovent valencià és impressionant. Contínuament es perden paraules i locucions tradicionals, i l'idioma cada volta és més escanyolit, més esquifit, més aigualit, més pobre. La llengua dels més joves tendeix a allò que podríem anomenar «valencià bàsic». I, per un altre costat, el castellà continua fent estralls en la nostra llengua, la qual cada vegada es castellanitza més; no sols en el lèxic, sinó també en la fonètica, en la prosòdia i fins i tot en la sintaxi. Els joves fan servir una quantitat molt més gran de paraules, locucions, girs i modismes calcats del castellà que les generacions precedents i, a més a més, tendeixen a emprar els mots que s'assemblen més als seus equivalents castellans i deixen d'utilitzar-ne d'altres que se n'allunyen més i que són d'ús habitual en persones de més edat, com ara *infectar* en lloc de *endenyar*, *anis* en lloc de *batafaluga*, *empatxar* en lloc de *enfitar*, *últim* en lloc de *darrer*, *baixar* en lloc de *devallar*, *canviar* en lloc de *baratar*, *endossar* en lloc de *empelegar*, *dilapidar* o *malgastar* en lloc de *balafiar*, etc. I, cosa més greu, tendeixen a substituir paraules valencianes vives i perfectament conegudes de tothom pels seus equivalents castellans, com ara *pernil* o *cuixot* per *jamón*, *presó* per *càrcel*, *lleixiu* per *lejía*, *formatge* per *queso*, *ulleres* per *gafes*, *oroneta* o *orandella* per *golondrina*, etc. (La *j* de *jamón* i de *lejía* la pronuncien, naturalment, a la castellana.) En els darrers anys he observat a València ciutat i diverses poblacions properes la tendència a usar el verb *traure* (els valencians no diem *treure*, diem *traure*)

amb el significat de *dur* o *portar*, sens dubte perquè aquest verb té un aspecte semblant al verb castellà *traer*. Un altre fenomen que he observat de pocs anys ençà és la pèrdua del pronom adverbial *en*. Avui és fàcil trobar xiquets i adolescents valencians que a una pregunta com: *vols tres olives?*, contesten: *no, vull quatre*. Aquests fenòmens, avui encara restringits, correm el risc que acaben generalitzant-se i, si la llengua continua castellanitzant-se a aquest ritme, prompte el valencià serà un dialecte del castellà.

A més a més, cada vegada hi ha més pares valencianoparlants que ensenyen a parlar castellà els seus fills i aquests, encara que a l'escola i als mitjans de comunicació aprenguin el valencià, entre ells parlen sempre castellà. I, per suposat, quan parlen valencià, ho fan en un valencià estàndard molt escanyolit i sovint amb una fonètica acastellanada (tancament de les *es* i les *os* obertes, iodització de la lateral palatal sonora, etc.). El nostre lèxic tradicional, normalment, el desconeixen per complet, especialment la fraseologia lèxica. En realitat són castellanoparlants que han estudiat valencià a l'escola, de la mateixa manera com jo vaig estudiar uns quants cursos de llatí en els anys cinquanta que mai no m'han servit de res. I a ells tampoc no els serveix de res el valencià que aprenen, almenys no els serveix per a la cosa veritablement important que ha de servir una llengua: per a parlar-la amb normalitat i de manera quotidiana amb tothom. Potser sóc massa pessimista, però crec que els valencians ja hem triat (o més aviat, ens han obligat a triar) allò que volem parlar en el futur. I el que hem triat és parlar en castellà. I d'aquesta manera, en perdre la llengua que s'adiu amb la nostra idiosincràsia, perdrem el nostre senyal d'identitat més important com a poble diferenciat i creatiu. Els valencians ja no serem el que hem sigut els darrers vuit segles; serem una altra cosa, no crec pas que millor, potser tampoc pitjor, però segur que ben diferent.

Jo, durant tota la meua vida, he tingut un gran amor a la meua llengua nadiua i des de ben jovenet m'he fixat en la forma de parlar de la gent. Des de sempre, quan he oït alguna frase que m'ha cridat l'atenció per qualsevol motiu, he procurat anotar-la. D'aquesta manera he arribat a recollir una gran quantitat de frases al llarg de la meua vida, però açò no ho he fet més que per gust, perquè m'agradava fer-ho. No pensava fer-ne res, d'aquestes frases; sols tenir-les guardades i, de tant en tant,

llegir-ne algunes. Va ser un bon dia, en oír parlar uns joves alcoians, quan em vaig adonar que estava produint-se un canvi lingüístic brusca i molt important. I vaig veure ben clar que en aquest canvi estava perdent-se una part importantíssima de la llengua que m'és tan volguda. Aleshores va ser quan vaig agafar les frases que tenia recollides i vaig extreure'n tantes paraules i locucions genuïnament valencianes com vaig poder, fins a aconseguir-ne una llista de quasi 2.300, i vaig decidir escriure un llibre en el qual aparegueren relacionades per orde alfabètic, posant com a exemples les frases reals que jo tenia arreplegades i, d'aquesta manera, conservar aquesta part de la nostra llengua, tan entrançable. En fer-ho em vaig adonar que moltes d'aquestes paraules i locucions no figuren en els diccionaris normatius i

que algunes no les recull cap diccionari. Algunes sí que hi són, però no amb el significat a què em refereixo, sinó amb un altre de diferent. Vaig pensar que, encara que representés per a mi un esforç molt més gran, era convenient que expliqués cadascuna de les paraules i locucions relacionades en el llibre, a més a més d'acompanyar-les de les frases que aprofiten d'exemple il·lustratiu. Finalment vaig decidir incloure els sinònims del mot o de la locució estudiats que solem emprar els valencians, els sinònims habitualment utilitzats per la llengua estàndard i els equivalents castellans. En aquest llibre, titulat *Valencià en perill d'extinció* i que es ressenya en aquest número de LENGUA NACIONAL, he recollit 835 paraules i locucions que ben segur que poden ser un enriquiment per a l'amic lector que se les vulgui mirar. ♦

Anem junts, per la llengua i el territori

per Daniel Ruiz-Trillo

Més de 60.000 persones van recórrer, el passat 6 de maig, els carrers de València sota el lema «25 d'abril-11 de setembre: anem junts, per la llengua i el territori».

Durant el matí, un miler de regidors –de més de 12 partits diferents– de Cultura i Medi Ambient dels Països Catalans van constituir, sota l'aixopluc de la Institució Joan Fuster, l'Assemblea de Regidors, acompanyats d'un centenar d'alcaldes. D'aquesta manera, el poder cívic trencava de manera explícita l'article 145 de la Constitució Espanyola, que nega el dret a la confederació.

Al vespre es va celebrar a la plaça de bous un espectacle, anomenat Germanies 2007, que canta el passat, el present i el futur dels Països Catalans, interpretat per Lluís Llach amb la col·laboració de Xavier Torra, Lucrècia i dues-centes veus d'arreu de la nació: els cantants del Misteri d'Elx, l'Orfeó Català, els Blavets de Lluc, l'Institut Musical de Fraga i el Liceu Joan Lurçat de Perpinyà. Hi van assistir 26.000 persones.

Aquest espectacle es va poder fer, malgrat la prohibició de la Diputació de València (una prohibició "raonable" segons Zaplana), amb una excusa banal. Però la tercera part del concert no es va poder celebrar per "mesures de seguretat" (segons deien pels altaveus), és a dir, a causa d'una amenaça feixista que tenia per objectiu aconseguir per les males allò que no havien pogut aconseguir per les bones: fer callar la veu d'un poble. No ho aconseguiran. ♦

FOTO: DANIEL RUIZ-TRILLO